

СЛОВНИК АРХЕОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ: СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ УКЛАДАННЯ

У статті визначено засади створення тлумачно-перекладного словника, що охоплює сучасні нормативні українські археологічні терміни та їхні відповідники в російській і англійській мовах. Сформульовано завдання словника, принципи укладання реєстру, способи семантичних і граматичних характеристик термінів, описано структуру словникової статті та подано інформацію про систему лексикографічних ремарок.

Ключові слова: археологічні терміни, українська термінографія, структура словника, словникова стаття, лексикографічні ремарки.

Постановка наукової проблеми та її значення. На формування й еволюцію української археологічної терміносистеми впливали передусім позамовні чинники, зокрема, відкриття значної кількості археологічних пам'яток на теренах України в другій половині XIX ст. та виділення археології в окрему галузь історичної науки. У процесі польових робіт учені відпрацьовували методику археологічної науки, формували її термінологічну систему. Проте перші українські археологічні словники виходять друком лише в 90-ті роки XX ст. Так, 1996 р. з'являються відразу дві лексикографічні праці: ґрунтовне академічне видання енциклопедичного типу «Словник-довідник з археології» за загальною редакцією Н. О. Гаврилюк та невеликий за обсягом «Словник археологічних термінів (за матеріалами України)», упорядкований О. М. Титовою. Особливої уваги заслуговує «Енциклопедія трипільської культури» (2004 р.), де в другому томі вміщено своєрідний, систематизований за алфавітом корпус понять і термінів, що стосуються пам'яток і дослідження цієї унікальної археологічної культури міднокам'яного віку.

На сучасному етапі основні завдання термінографічної роботи в галузі археології мають прикладний характер і полягають в «упорядкуванні термінології та збагаченні її за рахунок власних мовних одиниць» [5, с. 26], у систематизації та виробленні критеріїв відбору термінів до археологічного словника, вирішенні правописних і словотвірних проблем. Окрім того, спілкування фахівців на міжнародному рівні спричинює потребу в адекватному перекладі термінів. Усі ці чинники зумовили потребу укладання тлумачного словника археологічних термінів з еквівалентними формами вираження тих самих понять у російській та англійській мовах.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання створення галузевих словників різних типів, їхньої класифікації, принципів укладання, наповнення фактичним матеріалом, структурування обговорюються в працях провідних українських і зарубіжних учених у зв'язку з прагматичними й теоретичними проблемами термінології загалом. Критерії відбору, кодифікації, унормування термінів, досвід укладання термінологічних словників аналізували Л. Боярова, М. Григорак, С. Гриньов, П. Гриценко, І. Казимирова, Л. Конопляник, Н. Лозова, С. Радзієвська, О. Сербенська, Л. Симоненко, І. Чекман та інші дослідники.

Мета і завдання статті. Метою статті є висвітлення засад укладання словника археологічних термінів, інформації про його макро- та мікроструктуру. Завдання дослідження полягають в обґрунтуванні принципів відбору термінів до реєстру зазначеного словника; описі організації лексикографічної праці в цілому та словникової статті зокрема; з'ясуванні способів семантичних і граматичних характеристик термінів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. «Словник археологічних термінів» (далі – Словник) – лексикографічна праця, в якій плануємо подати читачеві максимум відомостей про сучасний стан української археологічної терміносистеми, специфіка якої як однієї з підмов гуманітарного циклу полягає в тісній взаємодії з загальноживаною лексикою та з термінами суміжних наук – геології, географії, етнології, мистецтвознавства тощо. До термінолексики увійшли історизми (*лунниця, гривна, тризна, колт, хрест-енколпійон*), етнографізми, характерні, наприклад, для археології античного й сарматско-скіфського періодів (*хора, акрополь, піфос, пектораль*). Останнє особливо стосується конкретно-предметних номінацій, що зумовлено об'єктом археології як науки, яка вивчає рештки матеріальної культури минулого.

Завдання Словника полягає в тому, щоб досить повно представити широковживані терміни на позначення археологічних понять і суміжних галузей, зафіксовані в науковій, науково-популярній, навчальній літературі, спеціальних словниках-довідниках, енциклопедичних та загальномовних лексикографічних джерелах. Сформульоване завдання орієнтоване на прийнятий у лексикографії принцип поширеності/усталеності термінів, що ґрунтується на частотності вживання їх у фаховій літературі.

Відповідно до принципу інформативної значущості (принцип урахування основних понять, за Л. Конопляник [4, с. 121], критерій комунікативно-когнітивної значущості терміна, за Л. Бояровою [1, с. 16]), плануємо якомога повніше представити терміни польової й теоретичної археології, зокрема, визначення базових понять типу *археологічна культура, культурне коло, культурний шар, відкритий лист, археологічна розвідка, розкопки* тощо; археологічної періодизації (*доба бронзи, енеоліт (мідно-кам'яний вік), епоха великого переселення народів*); польових досліджень (*розкоп, шурф, хронологічні горизонти, стратиграфічний ярус, сітка квадратів, перекриття*); типів археологічних пам'яток (*поселення,*

стоянка, городище, могильник, курган); окремих артефактів (рубило, нуклеус, різець, відщеп, фібула, ретушер) та методів їх аналізу (геохронологічний, радіовуглецевий, археомагнітний); технологій виготовлення стародавніх виробів (відтискна ретуш, загладжування, левалуа, лощення, мікролітизація). Рукотворний світ артефактів спричинив широке використання термінів ужитково-прикладного мистецтва, зокрема назв способів оздоблення виробів (переважно кераміки): ангоб, інкрустація, канелюри, пружки, барботин, насічки, пальцеві защипи тощо) та мистецтвознавства (печерний живопис, антропоморфна пластика, скіфський звіриний стиль, мальована кераміка).

У реєстр Словника поряд з українськими термінами включено чимало лексем, запозичених з інших мов (французької, німецької, англійської) або утворень з іншомовними компонентами, зокрема грецькими, латинськими, що свідчить про спільний міжнародний термінофонд національної терміносистеми (антропоморф, палеометали, гідроархеологія, хроностратиграфія тощо). Інтернаціональні лексеми греко-латинського походження переважають також серед загальнонаукових і полігалузевих термінів: деформація, дифузія, клас, комплекс, культура, морфологія, реконструкція, тип, серія, фаза та ін.

До реєстру Словника залучаємо також терміни, які ще не були представлені в лексикографічних джерелах, проте неодноразово засвідчені в процесі роботи з джерельною базою: носії культури, історизація археології, ранні землероби, епішнурові культури та ін.; композити із терміноелементом -знавство та похідні від них номінації фахівців, які досліджують певні археологічні періоди: бронзознавство – бронзознавець, палеолітознавство – палеолітознавець, скіфознавство – скіфознавець.

Л. Симоненко зазначає, що галузевий словник «не лише відбиває стан розвитку тієї чи тієї ділянки знань та її термінології на час його створення, а є ще й своєрідним пропагандистом нормативної уніфікованої та кодифікованої термінології вихідної мови і залучених до нього мов» [6, с. 308]. Задекларований вище принцип нормативності передбачає, по-перше, чітку диференціацію лексичних одиниць на рівні термін/не термін під час фіксації номінацій спеціальних понять у фахових текстах (тут доречно враховувати принцип поширеності/частотності), а по-друге, опертя на систему норм сучасної української літературної мови. Особлива увага до нормативності мовних одиниць спеціальної комунікації спричинена тим, що надання переваги російській мові з позамовних причин «призвело до появи й узвичаєння в науковому та професійному обігу українців великої кількості кальок і запозичень, які не відповідають системі української мови й дублюють питомі терміни» [1, с. 19]. Унормуванню й упорядкуванню термінології сприятиме використання в Словнику замість транслітерованих російських термінів, що трапляються в публікаціях, українських лексем або слів, які мають характерні ознаки словотвірної системи української мови, наприклад: *підйомний матеріал* –

поверхневі збори, вкладиші – вкладені (вкладні) [до серпів], пластина – платівка, площадки – майданчики [трипільські], віджимник – відтискач, обклашка – обстава (вогнище в кам'яній обставі), шурфовка – шурфування, притуплююча ретуш – притуплювальна ретуш, тюльпановидні посудини – тюльпаноподібні посудини, шаровидна амфора – куляста амфора тощо. Нормативність у Словнику має імпліцитний характер, який виявляється в тому, що до реєстру внесено лише відредаговані, що відповідають чинному правопису та лексичним, словотвірним, акцентуаційним, граматичним нормам, мовні одиниці.

За своїм призначенням Словник є тлумачно-перекладним, що містить українські й іншомовні терміни з їхньою українською дефініцією та російськими й англійськими відповідниками. Словник адресований викладачам та вчителям загальноосвітніх шкіл, буде корисним для учнів, краєзнавців, допоможе студентам-історикам опанувати наукові поняття як під час вивчення курсу «Археологія», так і на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.

У термінографічному джерелі, за С. В. Гриньовим, можна виокремити три складові, як-от: 1) макроструктура словника – загальна будова, природа його лексичних одиниць; 2) мікроструктура – побудова словникової статті та спосіб її наповнення; 3) медіоструктура – системні зв'язки окремих частин словника [2, с. 16–17]. На наш погляд, лаконічна характеристика окреслених структур буде оптимальним способом презентації Словника.

Макроструктура Словника базується на загальних принципах організації словникового простору. Видання охоплює сучасні нормативні археологічні терміни – іменники (переважно), прикметники, лексикалізовані словосполучення. Для зручності користування терміни розміщено за алфавітом. Реєстрові одиниці наводимо великими літерами напівгрубим шрифтом у початковій граматичній формі. Для іменників це форма називного відмінка однини, за винятком номінацій, що вживаються лише в множині чи переважно в множині (**РОЗКО́ПКИ; МАЙДА́НЧИКИ; НОСІ́Й КУЛЬТУ́РИ; СКІ́ФИ**). Реєстрове слово – прикметник має форму однини чоловічого роду.

Якщо термінологічна одиниця складається з декількох слів, то всі вони входять до заголовка словникової статті (**ГОРИЗОНТА́ЛЬНА СТРАТИГРА́ФІЯ; КУЛЬТУ́РА ЛІ́НІЙНО-СТРІ́ЧКОВО́Ї КЕРА́МІКИ; СТЕРІ́ЛЬНИЙ ПРÓШАРОК**). До реєстру внесено також короткі варіанти термінів-словосполучень (якщо такі зафіксовано), уживані в спеціальній літературі, та ініціальні абрєвіатури для позначення археологічних культур, їх подаємо після коми (**АЗІ́ЛЬСЬКА КУЛЬТУ́РА, АЗІ́ЛЬ; АНТРОПОГЕ́НОВИЙ ПЕРІОД, АНТРОПОГЕ́Н; БІНОКЛЕПОДІ́БНІ ПОСУ́ДИНИ, БІНО́КЛІ; ГОРОДО́ЦЬКО-ЗДÓВБИ́ЦЬКА КУЛЬТУ́РА, ГЗК; КУЛЬТУ́РА ШНУРОВО́Ї КЕРА́МІКИ, КШК**).

Відносно вільні словосполучення, цілісність яких зумовлена конвеційністю, а основне семантичне навантаження має іменник, доцільно наводити в інверсійному порядку, відповідно до якого прикметник виконує функцію видового класифікатора (**МАЙДАНЧИКИ ЖЕРТОВНІ; КОМПЛЕКС ВІДКРИТИЙ; КОМПЛЕКС ЗАКРИТИЙ; КЛАСИФІКАЦІЯ АРТЕФАКТНА; КЛАСИФІКАЦІЯ МОРФОЛОГІЧНА**). Якщо словосполучення лексикалізовані, мотивація компонентів яких дещо стерта, переосмислена, то їх наводимо в тій формі, як зазвичай вони вживаються, тобто з прямим порядком слів (**ЗАЛЯГАННЯ ЗНАХІДОК IN SITU; ЛІНЕАРНІ КУЛЬТУРИ; НЕОЛІТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ; ПЕРІОД ВЕЛИКОГО ПЕРЕСЕЛЕННЯ НАРОДІВ; ШНУРОВІЙ ОРНАМЕНТ**).

Усі реєстрові терміни мають знак наголосу, нормативний на сьогодні (не подаємо наголоси в односкладових словах). У кінці Словника вміщено список термінів, що відображає повний реєстр та перекладну частину лексикографічної праці – Алфавітний українсько-російсько-англійський покажчик археологічних термінів.

Мікроструктура Словника зумовлена вибором формату, складу, обсягу словникової статті, представленням власне лінгвістичної (семантичної, граматичної, етимологічної, словотвірної, стилістичної) та енциклопедичної інформації про термінологічні одиниці. Словникові статті, як зауважує В. Дубічинський, – це окремі різнопланові системи всередині складної самостійної єдності, якою в цілому і є словник [3, с. 56-57].

Словникова стаття складається з реєстрового слова чи словосполучення, що є об'єктом опису, граматичної характеристики, якщо словозміна термінів викликає труднощі (закінчення іменників в родовому відмінку однини тощо), етимологічної довідки для слів іншомовного походження (яка містить вказівку на мову-джерело, запис слова латиницею), дефініції. У кінці статті після крапки з комою подаємо переклади терміна російською та англійською мовами. Наприклад: **БІРИТУАЛІЗМ**, -у (лат. *bi* – дво, *ritualis* – обрядовий) – поєднання різних ритуалів, наприклад, на одному могильнику поховання з кремацією та інгумацією; *рос.* биритуализм, *англ.* *bi ritual*; **ГОСТРОКОНЕЧНИК**, -а – крем'яне знаряддя з двома суміжними робочими краями, що утворюють у точці з'єднання гострий колючий кінчик; використовувався як наконечник дерев'яного списа або як мисливський ніж у період середнього палеоліту; *рос.* остроконечник, *англ.* *point*; **ПЕКТОРАЛЬ**, -і, (лат. *pectoralis* – нагрудний) – шийна металева прикраса, що облягає груди та плечі. П. були поширені в скіфів та фракійців, найвідоміша золота скіфська пектораль із Товстої Могили; *рос.* пектораль, *англ.* *pectoral*.

У дефініції подаємо логічне визначення поняття, з'ясовуємо його зміст через найближче родові поняття із вказівкою на диференційні ознаки. Якщо термін полісемічний, то всі окремі, достовірно встановлені значення тлумачаться в одній статті з відповідною нумерацією, наприклад: **КЕЛЬТ**, -а (лат. *celtis* – різець, долото) – 1) у широкому

розумінні – стародавнє знаряддя для рубання: сокира, тесло, мотика з каменю або бронзи з руків'ям, що вставлялось у втулку; 2) у вузькому розумінні – різновид сокири доби бронзи із втулкою, розміщеною перпендикулярно до леза.

Гніздовим способом побудовані словникові статті, в яких терміни-деривати доцільно розглядати разом із тлумаченням реєстрового слова, від якого вони утворені. Такі похідні переважно є назвами видових понять, ознак, діячів/осіб тощо та не мають додаткового семантичного або стилістичного компонента. Наприклад, у статті **ТРИПІЛЬСЬКА КУЛЬТУРА** розкривається значення похідних: ТРИПІЛЬЦІ – носії трипільської культури, ТРИПОЛІЗАЦІЯ – поширення ознак трипільської культури. У статті **КОМПЛЕКС КУЛЬТУРНИЙ** вміщено визначення видових понять **КОМПЛЕКС ВІДКРИТИЙ**, **КОМПЛЕКС ЗАКРИТИЙ**, **КОМПЛЕКС АРХІТЕКТУРНИХ ПАМ'ЯТОК**.

У Словнику наведено стислу характеристику найвідоміших археологічних культур, поширених на території сучасної України, у такій послідовності: назва культури, належність до епохи за археологічною періодизацією, походження назви та автор відкриття (якщо відомо), загальні риси культури (ареал поширення, типи досліджених пам'яток, особливості речового комплексу чи лише кераміки, причини зникнення), російський та англійський відповідники терміна. Наприклад: **КУЛЬТУРА ЛІЙЧАСТОГО ПОСУДУ, КЛП** – енеолітична культура III тис. до н. е., носії якої від узбережжя Балтики на півночі до Чехії та Словаччини на півдні, від Голландії на заході до басейну Західного Бугу на сході; названа за типовою формою горщиків та кухликів з лійчастою формою шийки. У 20–30-ті рр. ХХ ст. О. Цинкаловський відкрив пам'ятки КЛП на території Західної Волині та Полісся. Зараз відомо близько 50-ти поселень, що розташовані на високих мисах або схилах, по берегах річок. Характерними ознаками кераміки є крилоподібні або зооморфні ручки, заглиблений орнамент, наліпний валик, що оперізує горщик по шийці чи розміщений на плічках та нагадує літери Л або М. Зникнення КЛП пов'язують з приходом населення культури кулястих амфор, різних енеолітичних груп; *рос.* культура воронковидных кубков; *англ.* funnel beaker culture.

Медіоструктура Словника передбачає використання лексикографічних ремарок, які повинні забезпечити внутрішні системні відношення між окремими реєстровими термінами. Ремарки, або ж спеціальні позначки, містять лексичну, граматичну, стилістичну чи іншу характеристику термінів та мають форму скорочених слів, наведених курсивом. Скорочення *див.* (дивіться) вказує, що для отримання детальнішої інформації потрібно перейти до семантично близького (ширшого/вужчого) поняття. Це відсилання подаємо після дефініції перед російським відповідником, наприклад: **АНТРОПОМОРФ**, -а (від *грец.* anthrōpos – людина, morphē – форма) – кам'яна стела, що має подобу людського тіла. А. були надмогилями пам'ятниками або культовими

символами (родоначальника чи героя-творця – деміурга); поширені в VII–III ст. до н. е. А. скіфського часу є реалістичним або узагальненим зображенням у формі вертикальної людської постаті. У середньовіччі з'явилися половецькі А. – кам'яні баби (див. **КАМ'ЯНА БАБА**).

Якщо для розуміння терміна потрібно ознайомитися з іншими поняттями, що асоціативно з ним пов'язані, то в кінці статті ставимо позначку *див. також*, наприклад: **АНІМІЗМ**, -у (лат. *anima* – душа) – одухотворення навколишніх предметів та явищ природи, наділення їх людськими рисами; лежить в основі первісних релігій (див. *також* **МАГІЯ**, **ТОТЕМІЗМ**, **ФЕТИШІЗМ**); **АЛОХТОННІ КУЛЬТУРИ** – археологічні культури, привнесені на певну територію з інших теренів (див. *також* **АВТОХТОННІ КУЛЬТУРИ**).

У випадку наявності термінів-дублетів використовуємо позначку *те саме*, що для відсилання до лексичної одиниці, що має визначення, наприклад: **КУЛЬТУРНА СПІЛЬНІСТЬ**, -ності, *те саме*, що **КУЛЬТУРНИЙ КОМПЛЕКС**; **НОМАДІЗМ**, -у, (грец. *nomades* – той, хто кочує) – *те саме*, що **КОЧІВНИЦТВО**). Ремарку *те саме*, що для вказівки на терміни-дублети подаємо також перед дефініцією, якщо її в Словнику ще не було, наприклад: **НАКОНЕЧНИК**, -а, *те саме*, що **ВІСТРЯ**, – знаряддя на крем'яній пластині чи відщепі з одним або двома ретушованими лезами; **АРТЕФАКТ (АРТИФАКТ)**, -у (лат. *artefactum* – штучно зроблене), *те саме*, що **АРХЕОЛОГІЧНИЙ ПРЕДМЕТ**, **СТАРОЖІТНІСТЬ**, – будь-який матеріальний об'єкт, виготовлений чи модифікований людиною минулого, тобто повністю або частково є результатом людської діяльності.

На граматичні особливості термінів (головним чином, іменників) вказують ремарки *перев. одн.* (переважно однина), *перев. мн.* (переважно множина), *тільки мн.* (тільки множина), *тільки одн.* (тільки однина), *одн.* (однина), *мн.* (множина), *одн. і мн.* (називний відмінок однини і множини має однакову форму), *невідм.* (*невідмінюване*), наприклад: **АРХЕОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКІ**, -ок, *перев. мн.* **АРХЕОЛОГІЧНА ПАМ'ЯТКА**, -и, *одн.*; **ВІДБІТКИ**, -ів, *перев. мн.*, **ВІДБІТОК**, -тка, *одн.*; **РОЗКОПКИ**, -ок, *тільки мн.*; **ВІДКРИТИЙ ЛИСТ**, -а, *тільки одн.*; **ПОСЕЛЕННЯ**, -я, -ень, *одн. і мн.*; **ВІСТРЯ**, -я, -тер, *одн. і мн.*; **ГРАФІТИ**, *невідм.*

Функційно-стильова характеристика лексичних одиниць застосовується, якщо термін належить до іншої галузі знань (крім загальнонаукової лексики) або до пасивного словникового запасу (історизми). Ремарки цього типу також наведені курсивом після позначок, які вказують на певні граматичні риси слів-термінів, зокрема, це скорочення *антроп.* (антропологія), *мист.* (мистецтво), *гонч.* (гончарство), *архіт.* (архітектура), *геол.* (геологія), *етногр.* (етнографізм), *іст.* (історизм). Наприклад: **КОЛТ**, -а, *іст.* – давньоруська жіноча прикраса 11–13 ст. у формі порожнистої металевої підвіски, яка прикріплювалася до головного убору на скронях; **КЛЕЙМО**, -а, *гонч.* – знак на поверхні амфори, нанесений господарем гончарної майстерності на ручку, шийку, а іноді й ніжку амфори; **КАНЕЛЮРИ**, -ів,

тільки мн., мист. – умовна назва способу орнаментациі кераміки широкими жолобками, які утворювалися вдавленням глини за допомогою орнаментира в стінки посуду.

Висновки та перспективи досліджень. Отже, створення тлумачно-перекладного українсько-російсько-англійського словника археологічних термінів відповідає запитам часу. Ця лексикографічна праця є передусім довідковим виданням, проте покликана виконувати ще й систематизувальну, навчальну, комунікативну функції, оскільки декодує терміни, вживані в науковій галузевій літературі, подає рівнозначні відповідники в мовах перекладу. Словник побудовано алфавітно-гніздовим способом на засадах інформативної значущості, нормативності та поширеності/усталеності археологічних термінів у фаховій літературі. Лексикографічні ремарки вказують на внутрішньосистемні семантичні відношення та зв'язки між термінами, граматичні, функційно-стильові особливості реєстрових одиниць. Праця над Словником створює передумови і можливості для подальшого уточнення, уніфікації та кодифікації археологічної термінології.

Список використаної літератури

1. Боярова Л. Термінологічна лексика в загальномовному тлумачному словнику / Л. Боярова // Лексикографічний бюллетень. – 2008. – № 17. – С. 13–23.
2. Гринев С. В. Введение в терминологическую лексикографию : учеб. пособ. / С. В. Гринев. – 3-е изд., доп. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 224 с.
3. Дубичинский В. В. Лексикография русского языка : [учеб. пособ.] / В. В. Дубичинский. – М. : Наука, 2008. – 432 с.
4. Конопляник Л. М. Особливості укладання нових галузевих словників (на прикладі англо-українського словника з фізики) / Л. М. Конопляник // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2014. – № 11; Т. 1. – С. 119–122.
5. Симоненко Л. Нові підходи до розбудови української наукової термінології другої половини ХХ – початку ХХІ ст. / Л. Симоненко // Українська термінологія та сучасність : зб. наук. праць. – К. : КНЕУ, 2005. – Вип. 6. – С. 21–26.
6. Симоненко Л. Тлумачно-перекладна термінографія / Л. Симоненко // Українська лексикографія в загальнослов'янському контексті: теорія, практика, типологія : зб. наук. праць. – К. : Ін-т української мови НАН України, 2011. – С. 308–313.

Локайчук Светлана. Словарь археологических терминов: структура и принципы составления. В статье определены принципы создания толково-переводного словаря, который охватывает современные нормативные украинские археологические термины и их соответствия в русском и английском языках. Сформулированы задачи словаря, критерии отбора терминологических единиц. В работе описывается структура словарной статьи, дается информация о системе лексикографических ремарок.

Словарь составлен алфавитно-гнездовым способом с учетом принципов информативной значимости, нормативности и распространенности археологических терминов в специальной литературе. Словарная статья состоит из заглавного слова или словосочетания, которое является объектом описания, замечаний относительно словоизменения терминов, этимологической справки для слов иноязычного

происхождения, дефиниции и собственно перевода. Лексикографические ремарки указывают на семантические, грамматические, функционально-стилевые особенности терминов.

Ключевые слова: археологические термины, украинская терминография, структура словаря, словарная статья, лексикографические ремарки.

Lokaychuk Svetlana. Archaeological Terms Dictionary: Structure and Principles of Compiling. The article defines the basic principles of compiling explanatory-translation dictionaries, which cover modern Ukrainian normative archaeological terms and their equivalents in the Russian and English languages. The author formulates the main tasks and aims of such a dictionary, the selection criteria of terminological units and the types of semantic and grammatical characteristics of the terms. The paper describes the structure of the dictionary entry, and provides information about the system of lexicographical remarks. The dictionary is compiled in accordance with alphabetical-cluster method, based on the principles of informative importance, normativity and frequency of use of the archaeological terms in the specialized literature. An entry in the dictionary consists of the title word or phrase, which is the object of description, comments regarding the inflection terms, etymological reference to the words of foreign origin, definition and the translation of them. Lexicographic remarks concern the semantic, grammatical, functional and stylistic peculiarities of terms.

Key words: archaeological terms, Ukrainian terminography, structure dictionary, article in the dictionary, lexicographic remarks.

Стаття надійшла до редколегії 18.02.2016